

LAPINLAHTI

Alapitkän länsiosan yleiskaava-alueen arkeologinen inventointi 2021

Timo Sepänmaa

Tilaaaja: FCG Finnish Consulting Group Oy

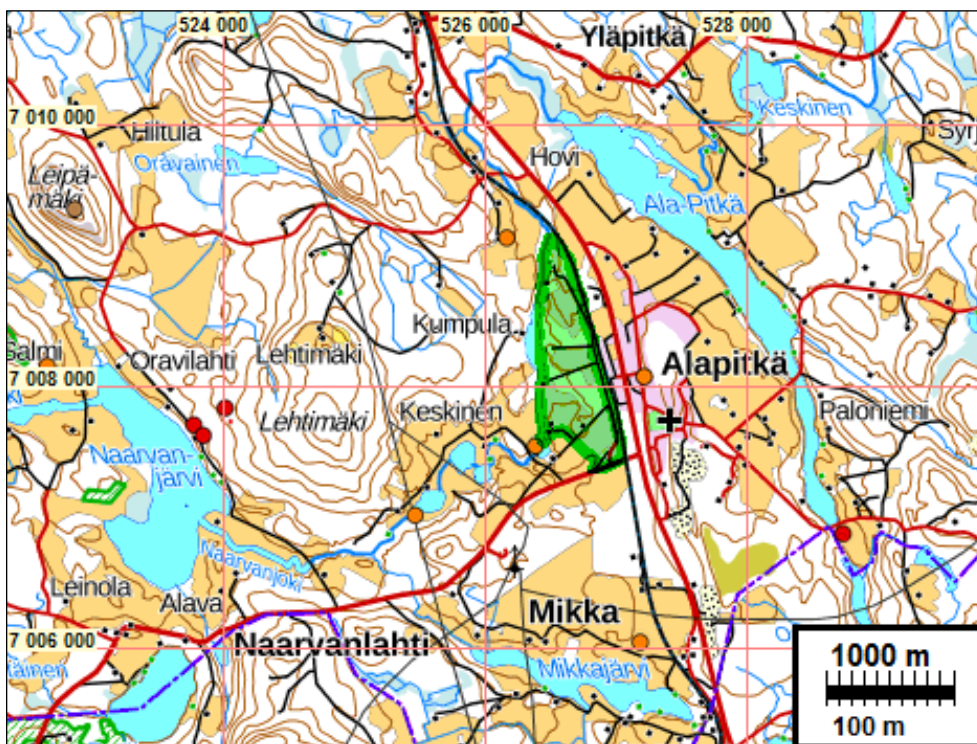
Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartta.....	3
Vanhoja karttoja	4
Inventointi.....	5
Tulos	6
Lähteet	6
Suojelukohteet	6
1 LAPINLAHTI KOSKINIEMI	6
2 LAPINLAHTI ALAPITKÄ VANHA RATAPOHJA.....	8

Kansikuva: Peltoaluetta.Levälähdellä.

Perustiedot

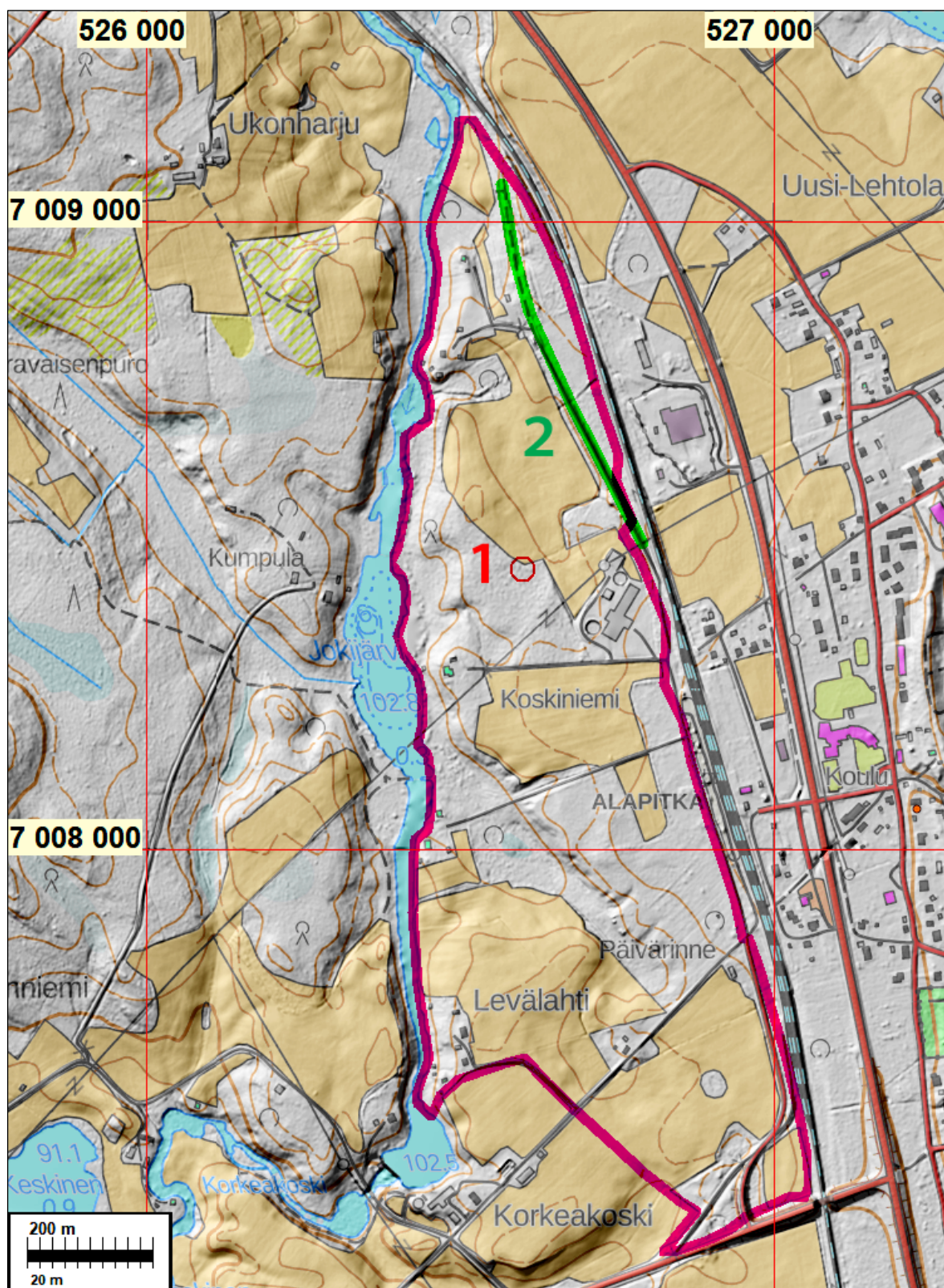
- Alue:** Lapinlahti, Alapitkän läntisen osan yleiskaava-alue. Alue rautatien ja Alapitkänjoen välillä.
- Tarkoitus:** Selvittää alueen muinaisjäännökset ja muut arkeologiset suojeltavat kohteet
- Työaika:** Maastotyö 5.7.2021.
- Tilaaja:** FCG Finnish Consulting Group Oy
- Tekijät:** Mikroliitti Oy, maastotyöt Timo Sepänmaa ja Janne Partanen, raportti Timo Sepänmaa, Taika-Tuuli Kaivo.
- Tulos:** Alueelta todettiin yksi kiinteä muinaisjäännös (isojaon aikainen rajamerkki) sekä yksi muu kulttuuriperintökohde (hylätty osuus vanhasta Kuopio – Lapinlahti rata-pohjasta).

Tutkimusalue vihreällä.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesäkuussa 2021, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 6/2021. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatusnusta. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

Yleiskartta

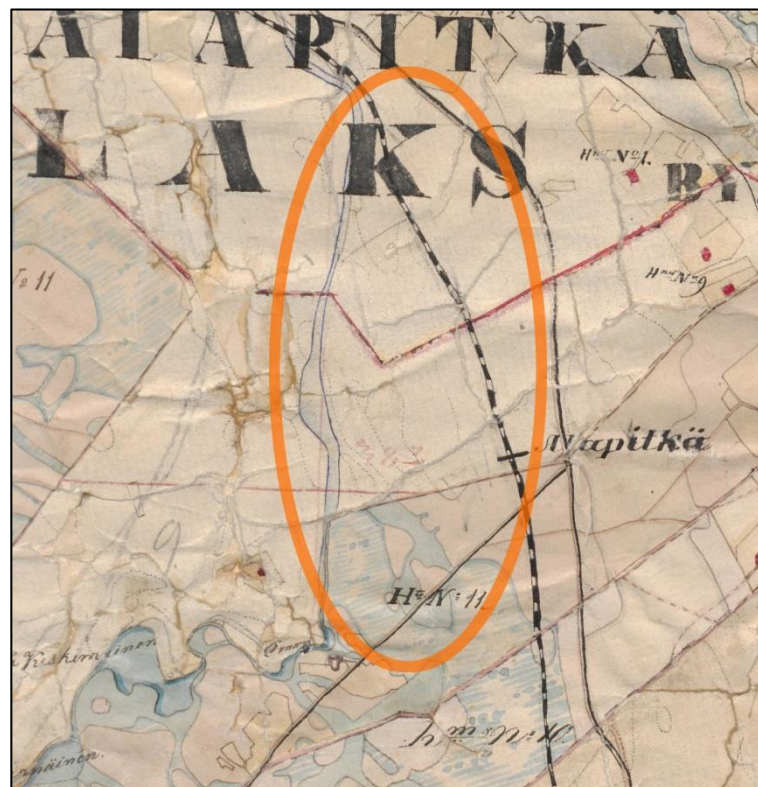
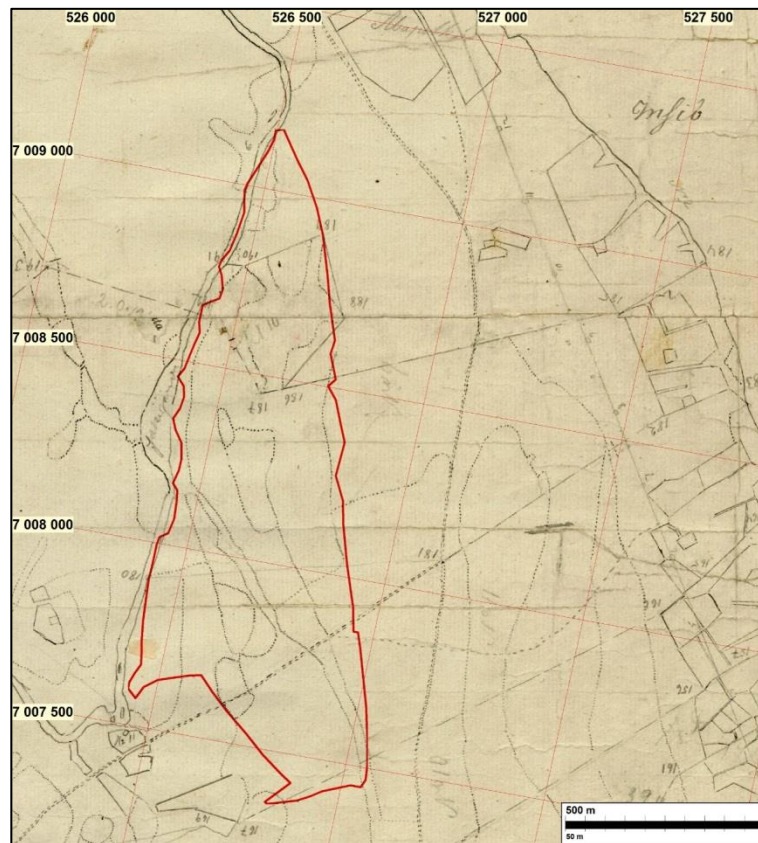

Tutkimusalue rajattu sinipunaisella viivalla.

1: Uusi kohde, Lapinlahti Koskiniemi – rajamerkki, muinaisjäännös.

2: Uusi kohde, Lapinlahti Alapitkä vanha ratapohja josta Museoviraston ohjeistuksia tulkiten esitetään muuksi kulttuuriperintökohteeksi ratapohjan käyttämätön pohjoisosa joka kartalla polkuna. eteläisempi osa vanhasta radasta on käytössä olevaa mökkitietä.

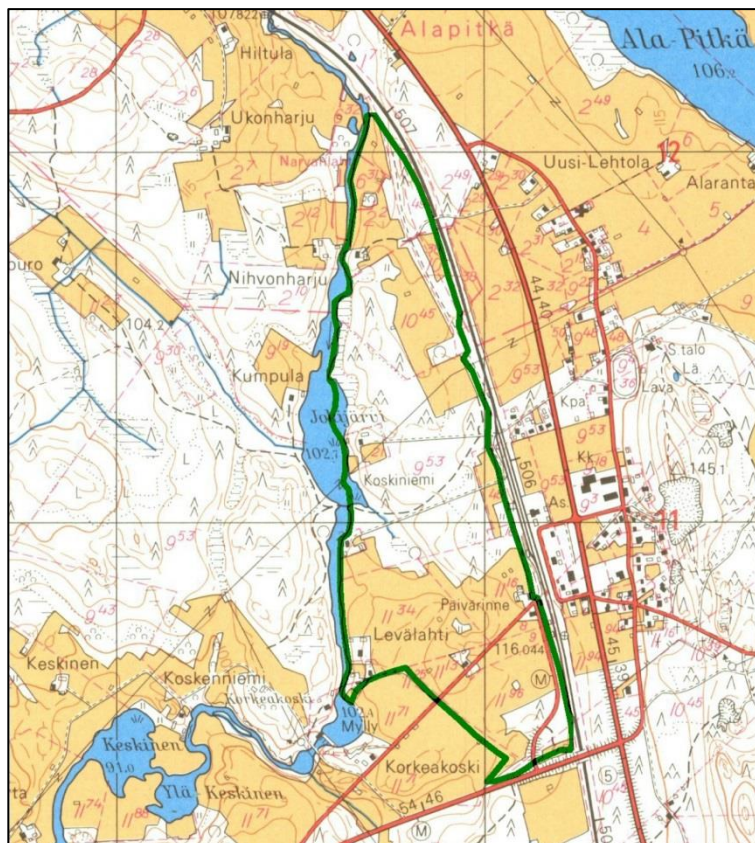
Vanhoja karttoja

Ylempi kartta: Ote isojakokartan konseptista vuosilta 1802 ja 1812. Tutkimusalue rajattu punaisella.

Alempi kartta: Ote Lapinlahden pitäjänkartasta vuosilta 1844 -46 ja -90. Tutkimusalue sijoittuu oranssin soikion sisälle. Rata merkitty siihen jälkikäteen.

Isojakokartalle tai pitäjänkartalle ei ole merkittynä asutusta tutkimusalueelle.

Ote vuoden 1973 peruskartasta. Tutkimusalue rajattu vihreällä viivalla.

Inventointi

Lapinlahdella on käynnissä osayleiskaavoitus Alapitkän länsiosassa. Hankkeen kaavakonsultti FCG Suunnittelu ja Tekniikka Oy tilasi kaavoitusalueen arkeologisen selvityksen Mikroliitti Oy:lta. Selvitysinventoinnin maastotyön suorittivat Timo Sepänmaa ja Janne Partanen 5.7.2021 työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Kaava-alue sijaitsee Alapitkän kylän keskusta-alueesta kohti länttä. Se rajautuu itäreunaltaan rautatiehen, länsireunaltaan Jokijärveen, etelässä Kinnulanlahdentiehen ja pohjoisessa Ala-Pitkän jokeen. Kaava-alue koostuu pääosin pelto- ja metsäalueista, mutta siellä on myös jonkin verran rakennuksia ja pienempiä tienpätkiä. Pinta-alaltaan inventoitu kaava-alue kattaa suunnitteen 65 hehtaaria.

Kaava-alueesta reilu 1 km länteen sijaitsee Ala-Pitkä järvi 106,3 m korkeustasolla. Kaava-alueen maaston korkeustaso on välillä 103 – 115 m mpy. Itämeren varhaisvaihe, Ancyclusjärvi on ollut alueella 120 m korkeustasolla n. 8200 eKr. Saimaan korkein ranta 4800 eKr. on alueella 105 m tasolla. Alueen länsipuolen uoma ja siinä Jokijärvi (102,8 m) on kuroutunut Saimaasta Vuoksen puhjettua n. 4000 eKr. minkä jälkeen alue (siis sen itäpuolen vesistö) on ollut vesistöllisesti jokeenkin nykyisen kaltaisessa tilassa. Periaatteessa kivikautisia asuinpaikkoja voi siis löytää nykyisen joen rannan ja n. 122 m korkeustasojen väliltä – eli korkeustasojen puolesta koko alueelta. On kuitenkin epätodennäköistä, että tällä alueella olisi joen varrella asuttu joten rantasidonaisia muinaisjäännöksiä ajalta 7800 - 4400 eKr. voisi löytää n 105 – 115 m korkeusväliltä.

Alueelta ei tunneta muinaisjäännöksiä, mutta alueen lounaisrajan tuntumasta on rannalta löydetty kivikirves (KuM 6142). Lähimmät kivikautiset asuinpaikat sijaitsivat 95 m tasolla Naarvanjärvellä, n. 2,5 km alueelta länteen. Vanha kyläasutus sijoittuu alueen itäpuolelle.

Alueen aivan pohjoisin osa on Alapitkän kylää, muu osa on Narvanlahden kylää. Tutkimusalueella ei ole ollut asutusta v. 1802 ja 1812 isojakokartoilla – alue on ollut takamaata. Pitäjänkartalla (vuosilta 1844, -46 ja -90) alueella ei edelleenkään ole asutusta, mutta alueen itä- / koillislaidalle on piirretty jälkikäteen rautatie, joka valmistui vuonna 1902. Tällä kartalla Alapitkän ja Narvanlahden kylien välinen raja on erilainen kuin nykyisin. Rajan muutos johtunee rautatien rakentamisesta (allekirjoittaneen oletus).

Ennen maastotöitä Paikkatietokannan rinnevarjostuksen perusteella haettiin alueella mahdollisesti olevia kuoppajäänteitä tai muita muinaisjäännöksiin viittaavia rakenteita. Sellaisia ei havaittu.

Alue on suureksi osaksi peltoa joka oli pääosin nurmella paikalla käytäessä, mutta osalla pelolta saattoi kulkea (nurmi leikattu). Peltoalueita katsottiin vain niiden länsireunamilta jossa topografian perusteella rinnettä ja topografisesti kivikaudelle sopivampaa maastoa. Paikoin tehtiin koekuoppia ja kairanpistoja, mitään mainittavaa havaitsematta. Metsäalueiden törmän reunoja katsottiin tarkemmin, erityisesti alueen keksiosassa missä hiekkaisempaa ja vähäkivisempää maata. Sille alueelle tehtiin paikoin runsaastikin koekuoppia. Tutkimusalueen pohjoisosa oli romelikkoa ja itäreunamat piirteetöntä ja siten nämä mielenkiinnottomia arkeologisesti.

Tulos

Alueelta todettiin inventoinnin tuloksena yksi kiinteä muinaisjäännös (isojaon aikainen rajamerkki) sekä yksi muu kulttuuriperintökohde (hylätty osuus Kuopio – Lapinlahti ratapohjasta).

20.12.2021

Timo Sepänmaa
Mikroliitti Oy

Lähteet

Lapinlahden pitäjänkartta 1844 / 1890. Maanmittauslaitos.

Mellin, M. 1779 (kartoitus): Charta öfver Alapitkä Jordstykke hörande till Ångivesi bya samfällighet Tölvanniemi kallad uti Idensalmi Socken af Kuopio Län. Maanmittauslaitos.

Packman, J. 1802 (kartoitus): Charta öfver Narvanlax byä Samfällighets Ägor uti Idensalmi Socken Savolax Öfre Härad och Kuopio Län. Maanmittauslaitos.

Peruskartta 3332 07, 1973. Maanmittauslaitos.

Suojelukohteet

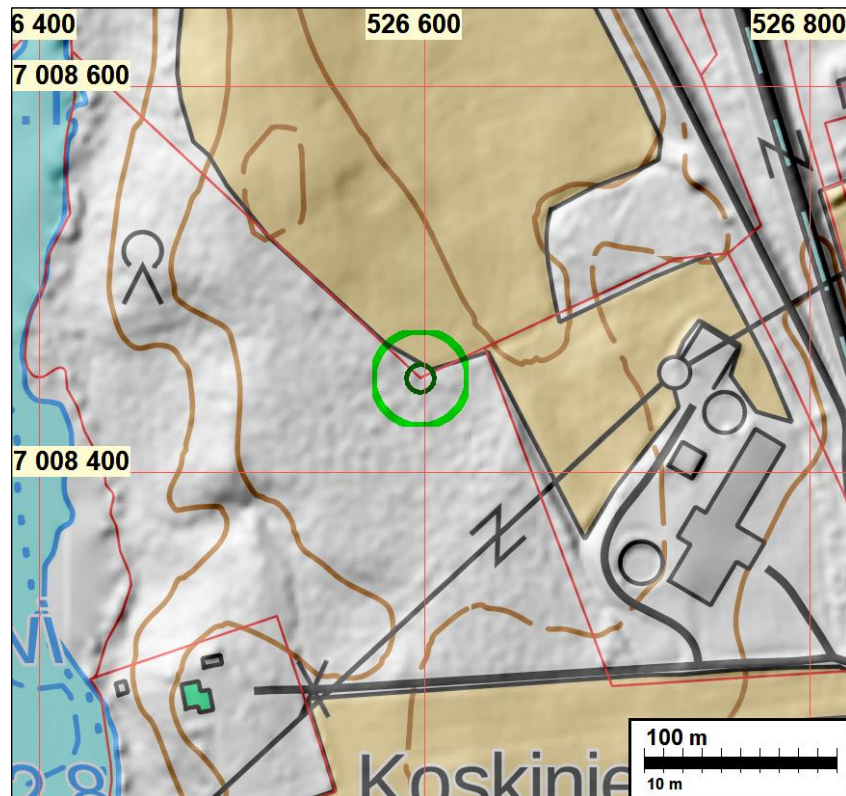
1 LAPINLAHTI KOSKINIEMI

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (SM)
Ajoitus: historiallinen
Laji: rajamerkki
Koordin: N 7008449 E 526597
Tutkijat: Sepänmaa 2021 inventointi

Huomiot: *Sepänmaa 2021*: Paikalla on viistoon kaatunut, noin 50 x 30 x 30 cm rajakivi. Yhdelle sivulle on kaiverrettu numero 18. Tämän ympärillä on noin neliömetrin alalla pienempiä kiviä – ilmeisesti liittyen kiven tukikiveykseen.

Alue on pohjaltaan heinikkoista kuusimetsää, melko tasaista ja kosteapohjaista.

Nykyisin kivi on Narvanlahden kylän kantatalojen 9 ja 10 rajalla. Isojakokartalla (vuosilta 1802 ja 1812) ja pitäjänkartalla (vuosilta 1844, -46, -90) kyseinen rajapiste on Alapitkän ja Narvanlahden kylien rajalla. Tämän vuoksi (koska kyseessä on iso-jaon aikainen kylien välinen rajamerkki) on kyseessä kiinteä muinaisjäännös vaikkakin rajapiste on edelleen käytössä.

Rajamerkki kartan keskellä, vihreän ympyrän sisällä.

Vasemmalla rajamerkki. Kuvattu pohjoiseen. Oikealla lähikuva. Kiveen kaiverrettu numero 18.

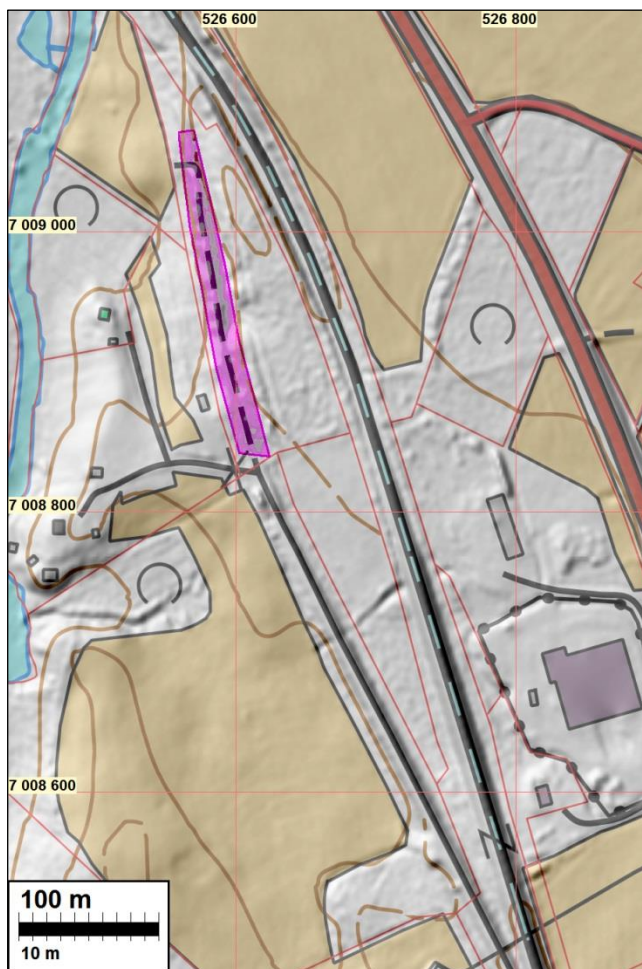
2 LAPINLAHTI ALAPITKÄ VANHA RATAPOHJA

Mjtunnus: uusi
 Status: muu kulttuuriperintökohde (s)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: rautatien pohja
 Koordin: N: 7008955 E: 526584
 Tutkijat: Sepänmaa 2021 inventointi

Huomiot: *Sepänmaa 2021:* Tutkimusalueen pohjoisosan itäreunalla on noin 700 metrin matkalla käytöstä poistettua vanhaa rautatien pohjaa. Kuopio – Lapinlahti rata valmistui vuonna 1902. Kyseinen osuus radasta on poistunut käytöstä 1960-luvulla. Vuoden 1973 peruskartalla rata on kohdalla jo oikaistu.

Ratapohjan eteläisempi osuus noin 450 metrin matkalla toimii nykyisin paikallistien pohjana, pohjoisempi osuus on noin 200 metrin matkalla peltotien pohjaa ja lopun noin 50 metrin matkalta täysin umpeen kasvanutta. Ratapohjan leveys on noin 7 m ja sen pengerrys on 1–3 m korkea (korkein pohjoisosassa).

Ratapohjan käyttämätön ja hylätty osa on katsottava muuksi kulttuuriperintökohteeksi, Museoviraston ohjeistuksien mukaisesti.

Suojeltavaksi ehdotetaan poluksi merkitty vanhan ratapohjan pohjoisosa (sinipunaisella), vanhan radan eteläosa on käytössä olevana mökkitienä.

Vasemmalla ratapohjan käytöstä poistettua pohjoisosaa. Oikealla vanhan ratapohjan nykyisin paikallistienä toimivaa osuutta. Molemmat kuvattu pohjoiseen.